

cevaplardan oluşan yedi bölümlük bir eserdir. M. Zâhid Kevserî'nin mukaddimesiyle birlikte İzzet Attâr el-Hüsey-nî tarafından Kahire'de (1365/1946), Muhammed Rıdvân Dâye tarafından da Dimaşk'ta (1408/1988) yayımlanmıştır. XVII. yüzyıla kadar yahudi din felsefecilerinin başvuru kaynağı olan *Kitâbü'l-Hadâ'îk*'in Moses b. Tibbon (XIII. yüzyıl) ve Samuel b. Motat'a ait (yalnız ilk dört bölümü, Guadalajara 1370) İbrânice tercümeleri David Kaufmann tarafından *Die Spuren al-Bataljusis in der jüdischen Religionsphilosophie* (Budapest 1880) adıyla yayımlanmıştır. Ayrıca İspanyol müsteşrik Asin Palacios eseri *al-Andalus* (V, 45-154) dergisinde İspanyolca tercümesiyle birlikte neşretmiştir (1940).

Kaynaklarda adları geçen diğer eserleri de şunlardır: *el-Muktebes fi şerhi Muvatta'î* i Mâlik b. Enes, *Şerhu Dîvânî'l-Mütenebbî*, *et-Tezkiretü'l-edebiyeye*, *Şerhu hamsi makâlât min kelmâli'felâsife*, *Ebyâtü'l-me'ânî*, *Cüz'ün fi 'ileli'l-hadîş* (Cüz'ün fihî 'ilelül-hadîş), *el-Mesâ'ilü'l-mensûre fi'n-naḥv*, *Şerhu'l-Faşıḥ li-Şa'leb*, *Risâle ilâ kabri'n-nebî*.

BİBLİYOGRAFYA:

Batalyevsî, *el-İnsâf* (nşr. Ahmed Ömer el-Mahmesânî), Kahire 1319, nâşirin girişi, s. 3 vd.; a.mlf., *el-İktidâb fi şerhi Edebi'l-küttâb* (nşr. Mustafa es-Sekkâ — Hâmid Abdülmecîd), Kahire 1981, nâşirlerin girişi, I, 5-21; a.mlf., "el-İsm ve'l-müsemma" (nşr. Ahmed Fârûk), *MMLADm*, XLVII/2 (1972), s. 325-343; Kâdî İyâz, *el-Gunye* (nşr. Mâhir Züheyr Cerrâr), Beyrut 1402/1982, s. 158-159; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 664; İbnü'l-Kiftî, *İnbâhü'r-ruvât*, II, 141-142; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 96-98; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, XIX, 532-533; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XII, 198; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-nihâye*, I, 448, 449; Süyûtî, *Buğyetü'l-uv'ât*, II, 56; a.mlf., *el-Müzahir* (nşr. M. Ahmed Câdel-mevlâ v.dğr.), Kahire, ts. (Dâru lhyâi'l-kütübî'l-Arabiyye), I, 201, 469; Makkarî, *Ezharü'r-riyâz* (nşr. Mustafa es-Sekka v.dğr.), Kahire 1358/1939, III, 101-149; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 64 vd.; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb*, I, 10, 100, 165; II, 189, 300; Serkis, *Mu'cem*, I, 569; Brockelmann, *GAL*, I, 547; *Suppl.*, I, 758; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VI, 121; Ahmed Emîn, *Zuhrü'l-İslâm*, Beyrut 1388/1969, III, 90; Ömer Ferrüh, *Târîhu'l-edeb*, V, 152; Muhammed Yûsuf Mûsâ, "el-Batalyevsî", *el-Muktefat*, sy. 3, Kahire 1951, s. 275-277; sy. 4, s. 345-347; Hamza en-Neşretî, "Min a'lâmi'n-nühât fi'l-Endelüs: 'Abdullâh b. es-Sid el-Batalyevsî", *Advâ'ü's-şer'ca*, VII, Riyad 1396, s. 488-506; Sâhib Ebû Cenâh, "İbnü's-Sid el-Batalyevsî", *el-Mevrid*, VII/1, Bağdad 1977, s. 79-96; Zuhûr Ahmed Azhar, "İbnü's-Sid el-Batalyevsî el-Endelüsî", *el-'Arab*, XII/11-12, Riyad 1978, s. 890-938; E. Lévi-Provençal, "Batalyüsî", *İA*, II, 334; a.mlf., "al-Batalyawsi", *El'2* (Fr.), I, 1125.

M. REŞİT ÖZBALIKÇI

BATALYUS

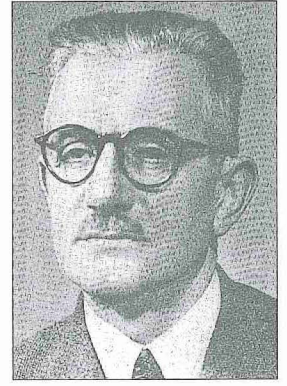
(bk. BATALYEVS).

BATANAY, Kemal

(1893-1981)

Türk müzikisi bestekârı ve ta'lik hattatı.

7 Şubat 1893'te İstanbul'un Fatih semtinin Hırkaîşerif mahallesinde doğdu. Babası Kayserili Mürîdoğulları soyundan imam Mehmed Ziyâeddin Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır. İlk tahsilini beş yaşında aynı semtteki Ağa Mektebi'nde başlayıp Zeyrek'te Sâliha Sultan Mektebi'nde bitirdi. Orta tahsilini Fâtih Rüşdiyesi ile Vefa İdâdisi'nde yaptı. İdâdide iken babasının yanında hıfza çalışarak on dört yaşında hâfız oldu. Bu arada cami derslerine devam etmeye başladı. Zamanın meşhur hocalarından Tevfik Efendi ve Manisalı Mustafa Efendi'den Arapça, Farsça ve dinî ilimler tahsil etti. İdâdînin son sınıfında iken Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Medresesi sahn kısmına da devam etti. Medresenin beşinci sınıfında iken Dârülfünun İlahiyat Fakültesi'ne girdiyse de I. Dünya Savaşı sebebiyle askere alındığından devam imkânı bulamadı. Bu savaşta İstanbul, Bandırma ve Çanakkale'de üç yıl yedi ay süreyle levazım zâbiti olarak görev yaptı. Savaştan sonra İlahiyat Fakültesi lağvedilince yüksek tahsilini yarıda bırakmak zorunda kaldı. 1920'de girdiği Şirket-i Hayriyye Tâdât Kalemî'nde altı yıl çalıştıktan sonra İstanbul Ticaret Odası'na geçti. II. Dünya

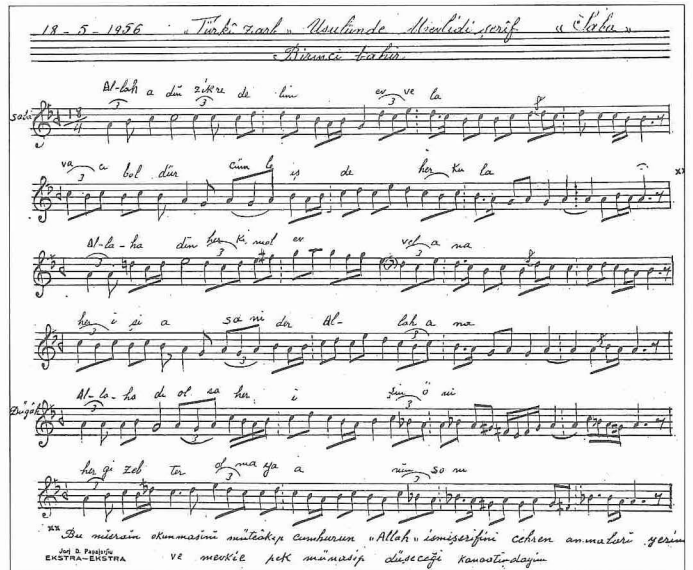

Kemal
Batanay

Savaşı sırasında Kilyos'taki Karadeniz Boğazı Muhafızlığı'nda on dokuz ay yedeksubay olarak görev yaptı. Otuz iki yıllık memuriyet hayatından sonra 1958'de Ticaret Odası'ndaki vazifesinden emekliye ayrıldı. 1976'da açılan İstanbul Türk Müzikisi Devlet Konservatuarı'na repertuar hocası olarak tayin edildi. Ölüme kadar bu görevini sürdürdü. Bu arada 1971-1980 yılları arasında Kubbealtı Müsiki Enstitüsü'nde Münir Nurettin Selçuk'la birlikte dersler verdi. 22 Haziran 1981 Pazartesi günü vefat etti ve Feriköy Mezarlığı'na defnedildi.

Kemal Batanay ilk eşi Ayşe Hamide Müveddet Hanım'dan sonra Tanbüri Naim Hanım ile evlenmişti. Tanbüri Ercüment Batanay ilk hanımından olan oğludur.

Kemal Batanay, müzik ve hat sanatındaki eserleriyle yüzyılımızın önemli sanatçıları arasında yer aldı. İlk müzik bilgilerini küçük yaşta babasından edindi. Daha sonra Kasımpaşa'daki Küçük Piyale Camii imamı Şeyh Cemal Efen-

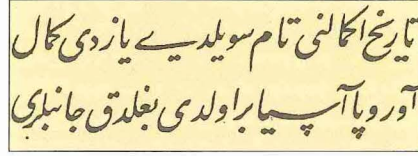
Kemal
Batanay'ın
bestelediği
mevlinin
birinciden
bahrinden
bir bölüm

di'den meşketti. I. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Galata Mevlevihanesi neyzenbaşısı Mehmed Emin Efendi (Yazıcı), Yenikapı Mevlevihanesi'nde Hâfız Ahmed Efendi (Irsoy) ve Rauf Yektâ Bey gibi mûsikişinaslarla tanıştı. Onlardan Mevlevî âyinleri ve dinî eserler meşketti. Altı yıl Galata Mevlevihanesi'nde âyinhanlık ve cuma imamlığı yaptı. Hamparsum notasını öğrendi. Mûsikide en çok faydalandığını belirttiği hocası Rauf Yektâ Bey'in ölümüne kadar (1935) on altı yıl talebesi oldu. Bu arada Ömer Bey'den tanbur öğrenmeye başladı. Bu konuda Refik Fersan ve Kadı Fuad Efendi'den ayrıca istifade etti. Mûsikide faydalandığı kişiler arasında Subhi Ezgi, Ahmet Avni Konuk ve H. Sadeddin Arel bilhassa belirtilmelidir. Dinî ve dindışı sahalarda verdiği eserlerde klasik form ve motifleri ustaca kullanmıştır. Sanatkarların Batı'ya ve fanteziye rağbet ettikleri bir dönemde klasik tavrın canlı kalmasında ve genç nesillere intikalinde önemli rol oynamıştır. Başta Süleyman Çelebi'nin mevlidinin bestesi, nikriz Mevlevî âyini ve düğâh na't-ı Mevlânâ olmak üzere on bir dinî eseri mevcuttur. Bugün elimizde bulunan yegâne mevlid bestesi olması bakımından bu eser bilhassa önem taşımaktadır. Dindışı sahada ise otuz dört söz, dokuz saz eseri bestelediği bilinmektedir.

Özellikle ta'lik hattında şöhrete ulaşan Kemal Batanay'ın bu yazıdaki ilk hocası Bâb-ı Fetvâ'da Hasan Hüsnü Efendi'dir. Onun vefatından sonra Sultan Selim Camii müezzini hattat Mehmed Hulûsi Efendi'den ders görerek 1918'de icâzet-nâmesini aldı. Sülûs, nesih ve rik'a yazılarını da Erkân-ı Harbiyye Matbaası baş hattatı Sofu Mehmed Efendi'den öğrendi. Bugün çeşitli müzelerde ve özel koleksiyonlarda ta'lik kıtaları, celif-ta'lik beyit, âyet ve hadis levhaları bulunmaktadır. Hammâmizâde İhsan Bey'in *Ömer Hayyâm Rubâileri* (İstanbul 1966) ve Yahya Kemal Beyatlı'nın *Hayyâm Rubâilerini Türkçe Söyleyiş* (İstanbul 1963) adlı eserlerinde tercüme edilen kıtaların

Farsça metinleri de ta'lik hattı ile Kemal Batanay tarafından yazılmıştır.

Kemal Batanay manzum tarih düşürmede de başarılı idi. Boğaz Köprüsü için hazırladığı manzum inşa kitabesinin tarih mısraı şöyledir: "Târîh-i ikmâlini tam söyledi yazdı Kemâl / Avrupa Asya bir oldu bağladık cânıpları" (1973).

Bestekârlığı ve hattatlığı yanında iyi bir tanburî ve hânende idi. İcralarında klasik tavra bağlılığı ile tanınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 577-579; Mustafa Rona, *Ellî Yıllık Türk Mûsikîsi*, İstanbul 1970, s. 374-379; Muhiddin Serin, *Hat San'atımız*, İstanbul 1982, s. 85-87; a.mlf., "Hattat Kemâl Batanay", *KAM*, IX/3 (1980), s. 37-41; Mehmet Aksoy, "Kemâl Batanay", a.e., s. 43-50; Haydar Sanal, "Kaybettiğimiz Değerli San'at Adamı Hâfız Kemâl Batanay", *Kök Dergisi*, I/6, İstanbul 1981, s. 16; Hakkı Göktürk, "Batanay (Hâfız Kemal)", *İst. A*, IV, 2209-2210; Öztuna, *TMA*, I, 99-100.

MUHİTTİN SERİN

BATARYA İLE ATEŞ

Süleyman Nazif'in

(ö. 1927)

vatanî hislerini dile getiren
yazılarından meydana gelen eseri.

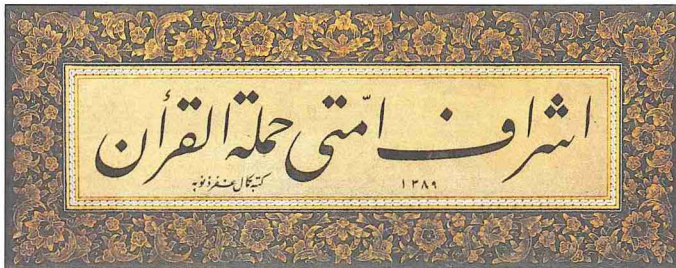
"İrkına, vatanına, tarihine ihanet etmiş olan efrâd ve akvâmın hiçbirini unutma Türk oğlu! Unutma ve affetme!" sözleriyle başlayan eser, bir şehid evlâdı olması dolayısıyla Cenab Şahabeddin'e takdim ve "evlâd-ı şühedâ"ya ithaf edilmiştir.

Süleyman Nazif bu yazılarında bilhassa zekâsının canlılığı, üslûbunun sağlamlığı ve coşkun vatanî duyguları ile dikkatleri çekmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1877'den bu yana girdiği Plevne ve Kafkas cepheleleri harekâtı ile Rus,

Girit, Balkan, Trablus ve Çanakkale savaşlarında din, vatan ve millet uğrunda canlarını feda eden şehidlerle gaziler ve akıl almaz fedakârlıklar gösteren yiğit vatan çocukları heyecanlı bir dille yüceltilmektedir. Kendisi de bir "imparatorluk çocuğu" olan Süleyman Nazif, özellikle "Rus Kimdir-Moskof Nedir?", "Batarya ile Ateş", "Girit", "Girit'in Tarihçe-i İltişâşı", "Çimen Tepe", "Çanakkale'nin İstanbullu Şühedâsına", "İstanbul Bizim Ebedî Pâyitahtımız" adlarını taşıyan yazılarında, bütün bu savaşlar karşısında şahsının olduğu kadar bir neslin ve bir devrin ruh halini de sert, mustarip ve samimi bir dille ifade eder.

Batarya ile Ateş'te yer alan makaleler mahiyetleri itibarıyla fikir yazısı olmaktan çok bizzat şahit olunan bir olaydan, çarpıcı bir gazete haberinden, bir kitaptaki pasajdan hareket edilerek kaleme alınmıştır. Henüz I. Dünya Savaşı'nın devam ettiği günlerde Türk milletinin duygu ve heyecanlarına tercüman olan bu makalelerde, yazarın dinî ve millî heyecanının ön planda geldiği hareketli ve etkileyici bir üslûp dikkati çeker. Bütün yazılarında olduğu gibi bunlarda da fikirlerinin altındaki his ve heyecanlarını gizleyemeyen Süleyman Nazif, Türk nesrinin en güzel örnekleri arasında yer alan ve üslûbunda zirveye çıktığı yazılarını bu kitabında toplamıştır.

Gördüğü büyük ilgi ile ardarda iki baskısı yapılan eserin ilk baskısında (İstanbul 1334) yirmi bir yazı yer alırken ikinci baskısında (İstanbul 1335/1917) kitap yeni ilâve edilen parçalarla zenginleşerek yazı sayısı otuz yediye yükselir. *Batarya ile Ateş*'te yer alan yazılar şekil bakımından makale, musâhabe, tenkit, mektup ve hitabet türlerinde olup pek çoğu kitabın adına uygun şekilde, "Umûmî Harb'in ilk senelerinde top gibi gürlemiş parçalar"dır. Şeyh Şâmil ve akrabası Dağıstanlı Mehmed Fâzıl Paşa'dan başka yine millî, içtimâî bakışla Keçecizâde İzzet Molla ve Abdülhak Hâmid'i de birer yazı ile ele alan Süleyman Nazif, Hilâliahmer ve Harbiye Mektebi gibi müesseseleri de ayrıca konu etmiştir. Sonunda Sully Prudhomme'un "Repentir" (nedâmet) ile "Fleurs de Sang" (ezhâr-ı hûn) adlı iki şiiriyle bunların tercümelerinin de yer aldığı eser kısmen sadeleştirilerek yeni harflerle de yayımlanmıştır (Millî Hareket Yayınları, İstanbul 1969). Eserin, Süleyman Nazif'in "Tâ-

Kemal
Batanay'ın
celî- ta'lik
bir levhası
(Emin
Barın hat
koleksiyonu)